

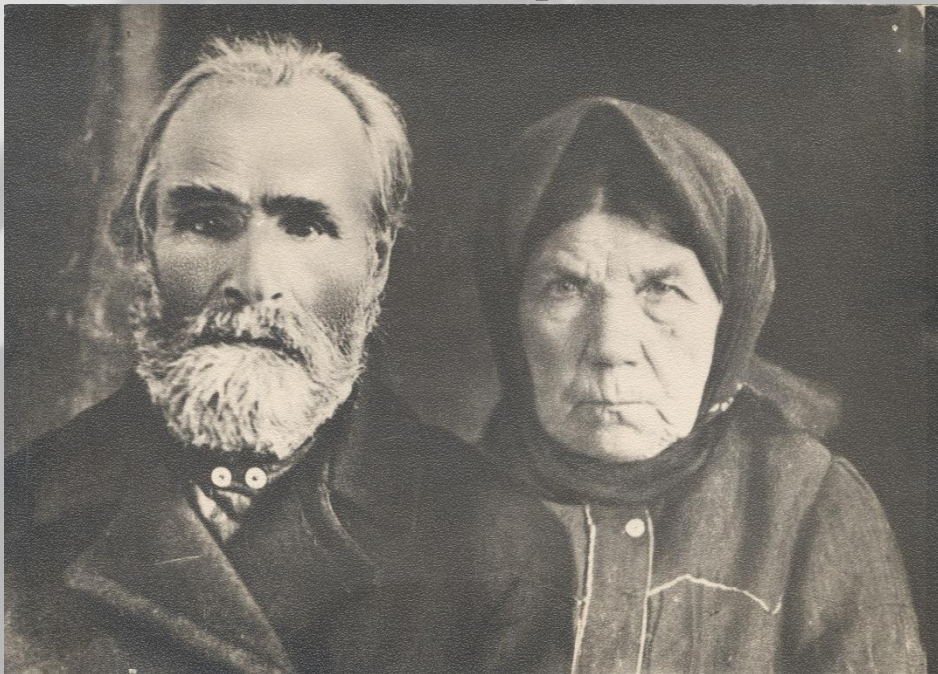
Учреждение «Государственный архив Могилевской области»

Віртуальны праэкт «Выдатныя людзі Беларусі»

**Шляхамі жыцця
Максіма Гарэцкага**

- Максім Іванавіч Гарэцкі нарадзіўся 18 лютага 1893 года ў вёсцы Малая Багацькаўка Магілёўскай губерні (цяпер – Мсціслаўскі раён Магілёўскай вобласці) у сялянскай сям’і Івана Кузьміча і Ахрасінні Міхайлаўны Гарэцкіх.
- Паводле ўспамінаў малодшага брата пісьменніка, Гаўрылы *«...сялянская сям’я бацькі і дзядзькі Якава складалася з 12 душ, жыла ў адной цеснай хаце з замшэлай саламянай страхою, з земляною падлогай і маленькімі акенцамі на адну шыбу. Асвятлялася хата лучынаю. Жылі бедна, кожная луста хлеба, кожная лыжка была на ўліку. Працавалі многа і цяжка. Часта хварэлі...»*.

Бацькі Максіма Гарэцкага.

Крыніца: установа «Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва» (БДАМЛМ)

Першую навуку атрымаў у школе граматы ў в. Вялікая Багацькаўка. Потым некалькі гадоў вучыўся ў царкоўна-прыходскай школе ў сяле Вольша Аршанскага павета. Ужо ў той час Максім пачаў цікавіцца беларускай літаратурай і карыстаўся беларускай мовай.

У кастрычніку 1908 года прыехаў г. Горкі для падрыхтоўкі і паступлення каморніцка-агранамічную вучэльню.

Жыў у доме Якаўлева, займаўся ў рэпетытара Кроера.

Падчас вучобы пад кіраўніцтвам Максіма было створана невялікае таварыства аматараў беларускай літаратуры. Сябры гуртка пісалі невялікія допісы ў віленскую газету «Наша ніва». Гарэцкі адзін з першых пачаў пісаць па-беларуску карэспандэнцыі і малыя апавяданні з жыцця магілёўскіх сялян.

У Горках было напісана першае апавяданне «У лазні», якое надрукавала газета «Наша ніва» ў № 4 за 1913 год.

Хведар Чарнышэвіч, Максім Гарэцкі (стаіць), Лявон Гмырак пад час навучання ў Горках

Крыніца: Wikimedia Commons

Пасля сканчэння Горацкай каморніцка-агранамічнай вучэльні М.І. Гарэцкі быў накіраваны на працу ў Вільню. Дзе актыўна ўключыўся ў беларускі нацыянальны рух і працягнуў актыўную творчую дзейнасць. У 1914 годзе выдаў першы зборнік аповяданняў «Рунь».

Але пачатак Першай Сусветнай вайны прымусіў скарэктаваць планы творцы.

Каб не ісці на службу звычайным салдатам на 3 гады, Гарэцкі пачынае адбыванне вайсковай павіннасці як «вольназапісаны».

Крыніца: [Wikimedia Commons](#)

Ён трапіў на фронт ужо 24 ліпеня і ўдзельнічаў у жорсткіх баях. Найбольш страшны бой быў 27 жніўня пад Аленбургам ва Ўсходняй Прусіі, за гэты бой Гарэцкі быў узнагароджаны Георгіеўскім крыжам 4-й ступені. 25 кастрычніка пад Герытэнам быў паранены, ляжаў у шпіталі ў Вільні, Маскве, Магілёве і Смаленску.

У 1916 годзе быў накіраваны ў Паўлаўскае ваеннае вучылішча. Пасля сканчэння вучэльні атрымаў чын прапаршчыка. Лютаўскую рэвалюцыю сустрэў у Пінску.

Прызначаны ў камісію па рэквізіцыі сена ў сялян, але не любіў гэтай працы і адпрасіўся ў акопы. Вясной 1917 года захварэў на востры гастрит, месяц быў у палявым шпіталі, потым эвакуяваны ў тыл.

У шпіталі, 1914 год

Крыніца: **Wikimedia Commons**

Кастрычніцкую рэвалюцыю сустрэў у Смаленску, а ў лістападзе быў прызнаны непрыгодным для страявой ваеннай службы праз хваробу.

Спачатку працаваў у газеце «Известия Смоленского Совета депутатов», а пасля супрацоўнічаў у мясцовых газетах «Западная коммуна», «Звезда» (са жніўня 1918 года).

Пасябраваў з Янкай Купалай і Вільгельмам Кнорыным.

У пачатку студзеня 1919 года пасля абвяшчэння СССБ разам з рэдакцыяй «Звезда» пераехаў у Мінск, а крыху пазней потым у Вільню.

Пры раптоўным захопе Вільні польскім войскам (21 красавіка 1919 года) апынуўся на акупаванай тэрыторыі.

Працуе настаўнік беларускай мовы і літаратуры Віленскай беларускай гімназіі, а таксама выкладчыкам Беларускіх настаўніцкіх курсаў і Вышэйшых літоўскіх педагагічных курсаў.

Менавіта падчас працы ў Віленскай беларускай гімназіі ён знаёміцца са сваёй будучай жонкай настаўніцай пачатковых класаў Леанілай Юстынаўнай Чарняўскай (1893-1976). Менавіта жонка і дачка Галіна сталі захавальнікамі асабістага архіву пісьменніка і першымі яго біографамі.

З выпускнікамі гімназіі. Максім Гарэцкі — настаўнік гімназіі, сядзіць у першым шэрагу справа
Крыніца: БДАМЛМ

Фота з жонкай, сынам Леанідам і дачкой Галінай
Крыніца: БДАМЛМ

Бюст М.Гарэцкага на будынку ў якім месціўся Інстытут беларускай культуры
Крыніца: БДАМЛМ

Вокладка кнігі
Крыніца: Нацыянальная бібліятэка Беларусі

Пасля палітычнага пераследу з боку польскіх латышскіх улад Максім Іванавіч ў кастрычніку 1923 года прыняў рашэнне вярнуцца ў БССР, спачатку жыў з сям'ёй ў Мінску. Працаваў на рабфаку БДУ, настаўніцкіх курсах і ў Інстытуце Беларускай культуры (Інбелкульце). Публікуе кнігу вайсковых запіскі «На імперыялістычнай вайне», актыўна друкуецца ў перыядычным друку.

АСАБОВЫ АРКУШ

8

Навуковага працаўніка Беларускае Дзяржаўнае Акадэміі Сельскае Гаспадаркі, імя Кастрычнікавае Рэвалюцыі.

- Прозьвішча *Гарачкі* імя *Максіма* па бацьку *Іванавіч*
- Год нараджэньня *1893* месца *Балашанка, в.с. на паўдз. ад Мінска*
- Нацыянальнасьць *Беларусь*
- Родная мова *Беларуская*
- Іншы мовы, апрача роднай, свабодна ўладаецца *расійскай, польскай*
- Якія месцовасці СССР добра ведаецца на працы *Смоленская, в.с.р.*
- Дзе былі за межамі калі, як доўга, мэта прабывання, чым займаліся
у Вілені, у Габіўцы, з 1919 да 1923г., прац. тэм і да вайны, дапамагалі культурнай Беларускае работні
- Соцыяльнае паходжэнне (ранейшае саслоўе, стан) *Балачкі - працоўныя селяне, і член Беларускага дзяржаўнага земляробства і балашанскага*
- Асноўная прафесія *Маслярства*
- Сямейнае становішча і склад сям'і (пералічыць паіменова ўсіх сяброў сям'і і годны іх нараджэння) *Бацька - Іван Гарачкі, годзі 70
Матулі - Марыя Гарачкі, годзі 65
Мужык - Леанід Гарачкі, годзі 32
Зяцька - Іван Гарачкі, годзі 52
Сын - Леанід Гарачкі, 4 годзі*
- Адукацыя (дзе вучыліся і калі скончылі) *Калябінскае адра. школа ў Савіна 1913
Віленскі дзв.шк. (апошні курс) летні*
а) спецыяльнасьць *Белар. мастацтва*
- Ці служылі ў арміі (якой, калі, род аружжа, ранга, званьне, пасада і г. д.; удзел у вайсковых дзеяннях, калі, дзе мабілізаваны)
*Мусці палкоў Беларускага Чыр. 1914г., Бел. у вай. пра-
дэкадаў Мусці, удзел расійск. вайны на белар. біялету ў
адра. арміі і ў Заходняй арміі ў Смаленску, у Вясні 1918г.*
- Ці мелі грамадзянскі чын да 1917 г. і які (апошні) *Над месці*
- Да якой партыі належыце (з якога часу, якой арганізацыі, калі прыняты)
НС наладу

15. Да якіх партыяў належылі раней (з якога часу, якой арганізацыі, калі прыняты) *НС наладу*

16. Ці прыцягваліся да суду (калі, за вошта янім судом, прыгавор)

у 1922г. і ў Вільні, Габіўцы, за рэвал. «Белар. Народ. і Калябінскі, Бел. Вяснян»

17. З якога часу лічыцца сябрам прафсаюзу, якога, № сяброўскага білету

Бел. у Вільні, Бел. у Савіна, 1919г., адра. у Савіна, 1923г., ад 338

18. Падданства да 1917 г. *Расійскае*
цяпер *С.С.С.Р.*

19. а) Ці ўладаці раней уласнасцю і якой *НС ўладу*

б) Ці ўладаецца цяпер уласнасцю і якой *НС ўладу*

20. Ці прымалі удзел у з'ездах, канферэнцыях (якіх, калі, дзе, кім былі ўноўнаважаны)

1. З'езд наладу Белар. адра. школа ў Вільні, 1922г., ад Вільні, В.с. р.ш.

2. Краўдзв. Кангрэс. у Мінску ў 1926г., ад Інжынерства

21. Па якіх дысцыплінах вялі самастойныя заняткі і колькі гадоў

Па Белар. мове і мастацтва з 1919г.

22. Ці ядна дыплемаў праца, калі, дзе *НС ўладу*

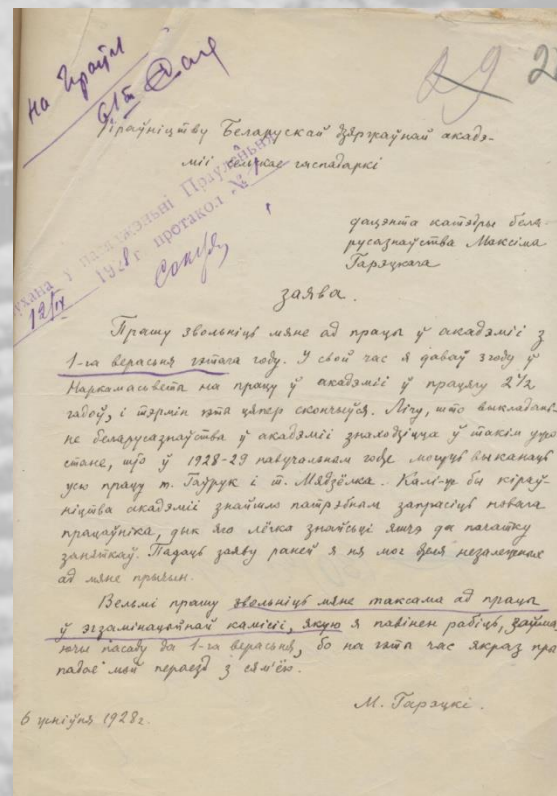
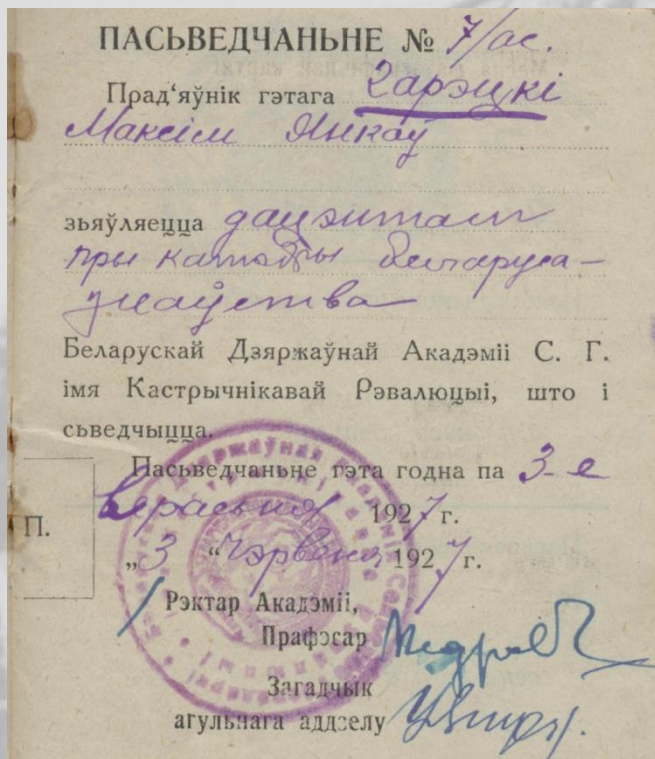
23. Ваша службовая, грамадзянская і партыйная праца (апрача акадэмічнай):

ДАТЫ:	Дзе працавалі: у дзяржаўн., прафса, парт., кооперат., вайсков., прыватн., установах і прадпрыемствах	ПАСАДА	Па абранню, найманню, прызначэнню
Ад 1913 да 1914	Вілен. Вяснянск. Бел.	Калоніст	Калоніст
" 1914 " 1917	Вяснянск. адра. у Вільні	Вяснянск.	"Крыжакоты"
" 1917 " 1919	Вілен. Вяснянск. Бел.	Сябра адра. у Вільні	"Крыжакоты"
" 1919 " 1923	Вілен. Вяснянск. Бел.	Маслярства	"Крыжакоты"
" 1923 " 1926	Вілен. Вяснянск. Бел.	Маслярства	"Крыжакоты"
" 1926 " "	Вілен. Вяснянск. Бел.	Маслярства	"Крыжакоты"
" " "	" " "	" " "	" " "
" " "	" " "	" " "	" " "
" " "	" " "	" " "	" " "
" " "	" " "	" " "	" " "

Крыніца: ДАМаг, ф. 536, воп. 2, спр. 97, арк. 8

Крыніца: ДАМаг, ф. 536, воп. 2, спр. 97, арк. 8 адв.

Акрамя выкладчыцкай і творчай дзейнасці займаецца збіраннем фальклора нават на Дальнім Усходзе, працягвае даследваць беларускую літаратуру, піша гісторыю літаратурнага аб'яднання «Маладняк» складаць руска-беларускія слоўнікі.

Крыніца: ДАМаг, ф. 536, воп. 2, спр. 97, арк. 24

Заява аб звальненні ад 6 жніўня 1928 года
Крыніца: ДАМаг, ф. 536, воп. 2, спр. 97, арк. 28

Летам 1928 года вяртаецца на сталае жыхарства ў Мінск, працягвае працу навуковым супрацоўнікам ў Інбелкульту.

19 ліпеня 1930 года арыштаваны па сфабрыкаванай крымінальнай справе «Саюза вызвалення Беларусі», 10 траўня 1931 года асуджаны да 5 год высылкі ў г. Вятка (з 1934 г. назва змянілася на Кіраў).

У лістападзе 1937 года паўторна арыштаваны і па рашэнні «тройкі» 10 лютага 1938 года быў растрэляны.

Рэабілітаваны 15.11.1957 па скарызе дачкі Галіны.

Фота з архіўна-следчай справы
Крыніца: Wikimedia Commons ды сайта
«Открытый список»

Архіў пісьменніка захоўваецца ў фондах Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН Беларусі імя Я.Коласа і ўстанове «Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва», у архіўным фондзе Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі ўстанова «Дзяржаўны архіў Магілёўскай вобласці» захоўваецца асабовая справа М.І.Гарэцкага.

Крыніца: **Wikimedia Commons**

Крыніца:
<https://museums.by>

6-20/19

19

520

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 6-47-20/19

бюро Могилевского обкома КПБ, исполнительного комитета областного Совета народных депутатов

от 28 апреля 1987 года

Об установлении мемориальной доски в честь белорусского писателя М.И.Горецкого.

1. Учитывая большой вклад Максима Ивановича Горецкого в белорусскую литературу, его плодотворную работу в Белорусской сельскохозяйственной академии установить мемориальную доску с барельефом писателя в г.Горки на здании, где он жил в 1926-1928 годах.

2. Утвердить следующий текст на мемориальной доске: "В этом доме в 1926-1928 годах жил известный белорусский писатель, выпускник Горецкого землемерно-агрономического училища, заведующий кафедрой белорусского языка и литературы Белорусской сельскохозяйственной академии Максим Иванович Горецкий".

3. Просить ЦК Компартии Белоруссии и Совет Министров БССР утвердить настоящее постановление.

Секретарь Могилевского обкома
Компартии Белоруссии

Председатель Могилевского
облисполкома

В. ЛЕОНОВ

А. ЯНОВИЧ

3-6т.

Пастанова бюро абкама КПБ і
Магілёўскага абласнога выканаўчага
камітэта ад 28 красавіка 1987
№ 6-47-20/19

Крыніца: ДАМаг, ф. 7, воп. 5, спр.
3655, арк. 1320

Шыльда на вучэбным корпусе № 4
Беларускай дзяржаўнай
сельскагаспадачнай акадэміі
Крыніца: Radzima.org

Цэнтральная бібліятэка
ім. М. Гарэцкага
Крыніца: yandex.by

З 2013 года цэнтральная
бібліятэка ім. М. Гарэцкага
ўваходзіць ў склад дзяржаўнай
установы культуры «Горацкая
раённая бібліятэчная сетка»

Рашэнне Горацкага раённага выканаўчага
камітэта ад 15 кастрычніка 1992 № 12-3
Крыніца: ДАМаг, ф. 540, воп. 2, спр.
1002, арк. 13

ГОРАЦКІ РАЁННЫ САВЕТ НАРОДНЫХ ДЕПУТАТАў МАГІЛЕўСКАЯ ВОБЛАСЦЬ
ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ

ГОРЕЦКИЙ РАЙОННЫЙ СОВЕТ НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ МГОГЛЕВСКАЯ ОБЛАСТЬ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

11
13

РЕШЕНИЕ

от 21.10.92. № 12-3
г. Горки

О присвоении Горецкой центральной районной библиотеке имени Максима Горького.

С целью увековечивания памяти классика белорусской литературы Максима Ивановича Горького и во исполнение районной программы "Сладчына", исполнительный комитет районного Совета народных депутатов

РЕШИЛ:

Просить исполнительный комитет Могилевского областного Совета народных депутатов ходатайствовать перед Советом Министров Республики Беларусь о присвоении Горецкой центральной районной библиотеке имени Максима Горького.

Председатель Районного Совета *М. Шкофін*
Исполнительный директор *В. Соболева*

И. А. Холява
В. А. Чеботаревский

У гонар Максіма Гарэцкага названы вуліцы ў Мінску, Горках і Мсціславе.

91

ГОРАЦКІ
ГАРАДСКІ САВЕТ НАРОДНЫХ
ДЕПУТАТАў
МАГІЛЕўСКАЯ ВОБЛАСЦЬ
ВЫКАНАўЧЫ КАМІТЭТ

|||

ГОРЕЦКІЯ
ГОРОДСКАЯ СОВЕТ НАРОДНЫХ
ДЕПУТАТОВ
МОГИЛЕВСКАЯ ОБЛАСТЬ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

РЕШЕНИЕ

от 15.10.92 г. № 10-12
г. Горки

О переименовании улицы "40 лет
Октября" в улицу имени
М.И.Горьцкого.

Заслушав і абсудив інфармацыю аддэла культуры гораўраіспол-
комов о жизни и деятельности белорусского писателя и ученого
М.И.Горьцкого в Горках, в целях более широкой пропаганды Белору-
ского языка и литературы, а также творчества М.И.Горьцкого, вы-
пускника и преподавателя Белорусской сельскохозяйственной акаде-
мии и в связи со 100-летием со дня его рождения,

Исполком городского Совета народных депутатов

РЕШИЛИ:

1. Переименовать улицу "40 лет Октября" в улицу имени М.И. Горьцкого.
2. По ЖКХ (директор т. ЧИЖИЗОВ С.А.) выполнить необходимые работы по замене аншлагов названия улицы.
3. Бюро технической инвентаризации (начальник ТОИЧОИН А.Н.) внести изменения в техническую документацию в соответствии с данным решением.

ПРЕДСЕДИТЕЛЬ ГОРОДСКОГО СОВЕТА
УПРАВЛЕНИЯ ДЕЛАМИ ИСПОЛКОМА

В.Е. РЕНДОВ В.Е. РЕНДОВ
В.А. КОНДРАТОВ В.А. КОНДРАТОВ

Забудова вуліцы М.Гарэцкага ў г. Мінску
Крыніца: [Wikimedia Commons](#)

Рашэнне Горацкага гарадскога выканаўчага камітэта
ад 15 кастрычніка 1992 № 10-12
Крыніца: ДАМаг, ф. 1266, воп. 2, спр. 718, арк. 91

Згодна з пастановай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь да стагоддзя з дня нараджэння Максіма Гарэцкага ў в. Багацькаўка быў створаны філіял Дзяражўнага музэя беларускай літаратуры, з 2011 года – філіял ДУК «Мсціслаўскі раённы гісторыка-археалагічны музэй».

Фота адноўленай ў 1993 годзе хаты, у якой месціцца музэйная экспазіцыя ў в. Багацькаўка і мемарыяльнай дошкі на ёй. Бацькоўская хата (фота выбрана фонавай выявай гэтай віртуальнай выставы) не захавалася.
Крыніца: «СБ-Беларусь сёння»

Памяці Максіма Гарэцкага прысвячалі свае творы Алесь Пісьмянкоў, Ніл Гілевіч, Віктар Шніп і іншыя беларускія паэты.

Ніл Гілевіч

Памяці Максіма Гарэцкага

Афіша спектакля «Дзве душы»

Дзе вы, дбайныя рупліўцы гоняў родных?

Мы сягоння ў працы побач быць маглі б.

Маладых яшчэ скасілі вас нягоды,

Адарваўшы ад бацькоўскіх гнёзд-сяліб.

Але вера, што калісьці вас натхняла

У вялікаснай сяўбе і на жніве, —

Тая вера не памерла, не сканала:

Тая вера, тая вера ў нас жыве!

1974 г.

Паштовая марка у гонар М.Гарэцкага
Крыніца: Wikimedia Commons

Тэатр Валянціна
Ермаловіча запрашае

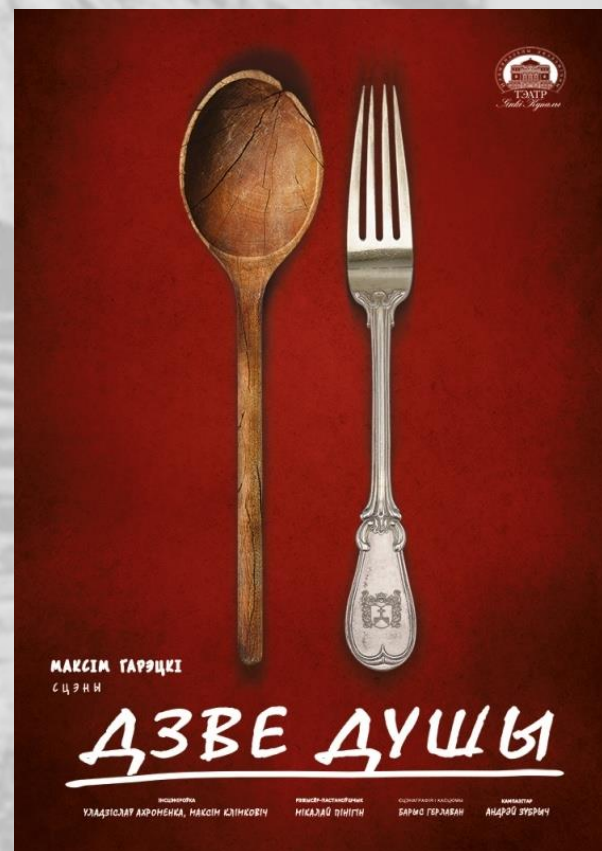

на прэм'еру
**“Жартаўлівы
Пісарэвіч”**
паводле твора Максіма
Гарэцкага

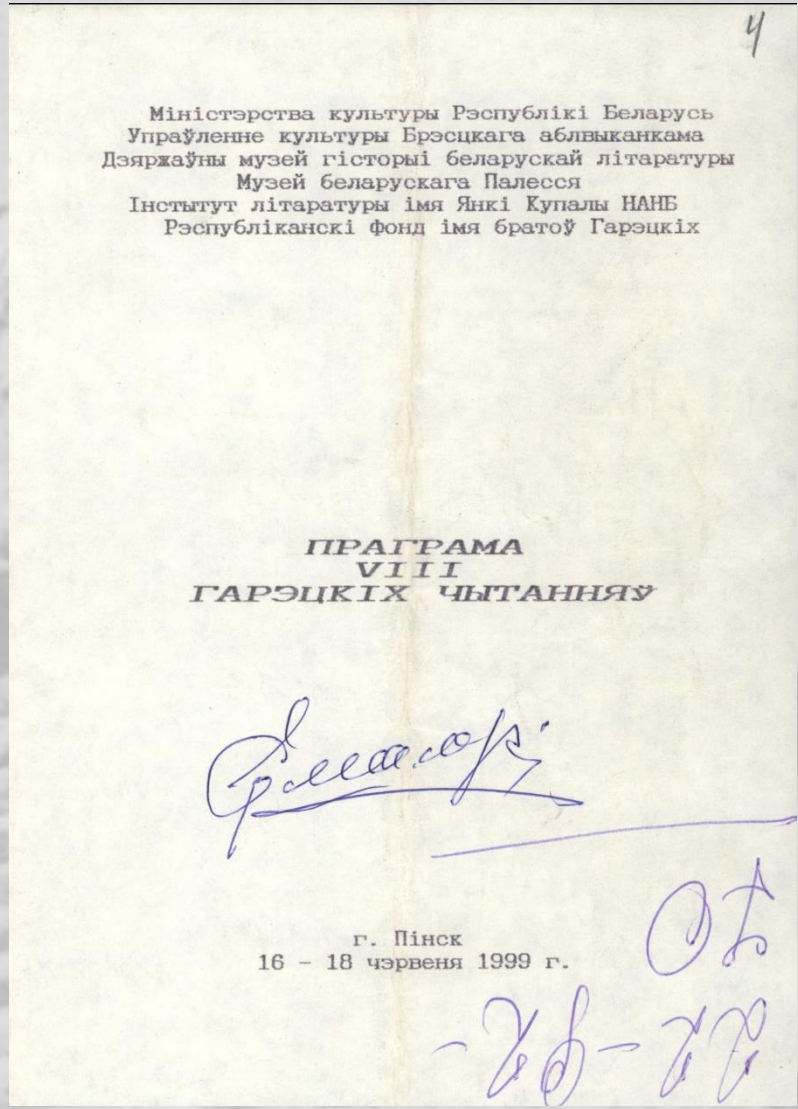
Творчасць М.Гарэцкага натхняе айчынных дзеячаў мастацтваў на пастаноўкі яго твораў. Сярод іх вялікай папулярнасцю карыстаюцца аповесць «Жартаўлівы Пісарэвіч» і п'еса «Дзве душы». Сярод іх пастаноўкі В.Ермаловіча і М.Пінігіна.

Афіша спектакля
«Жартаўлівы Пісарэвіч»
Крыніца: ДАМаг, ф. 1244,
воп. 32, спр. 23, арк. 22

Афіша спектакля «Дзве
душы»
Крыніца: Нацыянальныя
акадэмічны тэатр імя
Я.Купалы

З 1993 года дзейнічае фонд братоў Гарэцкіх, якім працяглы час кіраваў пляменнік пісьменніка акадэмік НАН Беларусі Радзім Гаўрылавіч Гарэцкі (1931-2025). Сярод іншага ён арганізуе Гарэцкія чытанні.

Праграма VIII Гарэцкіх чытанняў з паметкамі В.Ермаловіча
Крыніца: ДАМаг, ф. 1244, воп. 32, спр. 23, арк. 4

Дзякуй за ўвагу!

Віртуальная выстава падрыхтавана на аснове архіўных дакументаў ўстановы «Дзяржаўны архіў Магілёўскай вобласці», а таксама матэрыялаў з адкрытых інтэрнэт-крыніц.